

Motion till riksdagen 2005/06:N381

av Rosita Runegrund och Lars Gustafsson (kd)

Skärgårdsutveckling

Motionen delad mellan flera utskott

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om behovet av en samlad politik för utveckling av de svenska skärgårdsområdena.
2. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till ändringar i plan- och bygglagen.¹
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om att ge tilläggsdirektiv till Kommittén för översyn av plan- och bygglagstiftningen.¹
4. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till ändring av lagstiftningen när det gäller tredimensionell fastighetsindelning (3 D).¹
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om vistelsebegreppet vad gäller hemtjänst för de kommuner som har hög andel fritidsboende med hemvist i annan kommun.²
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om Vägnätets och Glesbygdsverkets samlade ansvar för att utarbeta förslag om enhetliga regler för färjetrafiken.³
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om ett avvecklande av fastighetsskatten.⁴

¹ Yrkandena 2–4 hänvisade till BoU.

² Yrkande 5 hänvisat till SoU.

³ Yrkande 6 hänvisat till TU.

⁴ Yrkande 7 hänvisat till SkU.

Fel! Okänt namn på

Motivering

Visionen om framtidens skärgård som ett socialt, ekonomiskt och ekologiskt bärkraftigt samhälle, som ger kvinnor och män i olika livsformer och med olika krav på levnadsvillkor, möjlighet att bo och arbeta i skärgården, urholkas alltmer av regeringens oförmåga att föra en skärgårdspolitik värt namnet.

Den svenska skärgården står för unika naturvärden och är en oersättlig livsmiljö för människor, såväl bofasta som besökande. Trots uttalade visioner och framtagna handlingsprogram för en levande skärgård, finns idag en berättigad oro över att sådana värden riskerar att gå till spillo i brist på en aktiv och sammanhållen skärgårdspolitik.

För att kust- och skärgårdssamhällena långsiktigt skall kunna överleva som rekreationsområde för stadsbor krävs också en bofast befolkning året runt.

Samspelet mellan fritidsboende och åretruntboende gör att kustsamhällen lever vidare. Växelspelet är av stor betydelse för att dessa samhällen ska leva året runt. Det finns dock en brytpunkt i förhållandet mellan fritidsboende och åretruntboende. Är övervägande delen fritidsboende saknas underlag för den service som en kommuninnevärdare kan kräva t.ex. skola och affär.

Den långsiktiga utvecklingen försämras om alltfler samhällen utefter våra kuster tillåts bli spöksamhällen. Likaså förutsätter ett socialt och kulturellt utvecklande fritidsboende att det finns fastboende. Att verka för bättre utvecklingsmöjligheter för åretruntboende är i grunden viktigt för alla som bor där, året runt eller bara delvis. Kommunerna måste arbeta mer aktivt för att ta fram fler tomter i redan bebodda kustsamhällen och på öar där det finns tomtmark kvar. Regeringen bör ändra lagen när det gäller tredimensionell fastighetsindelning (3 D), vilket innebär att ett och samma hus skall kunna ha olika ägare till skilda våningsplan. Det måste göras möjligt så att stora fastigheter (t.ex. stora villor) kan uppdelas i två mindre fastigheter. Det skulle underlätta för äldre och ensamstående att bo kvar i skärgården trots begränsade resurser. Det borde också vara ett attraktivt boende när alternativa bostäder som hyresrätter saknas.

Ett tydligt bevis för att något måste göras och att regeringen måste inse allvaret är det nätverk som skärgårdskommuner från väst- och ostkusten bildat. Trots olika partitillhörigheter har man bestämt sig för att arbeta med ett antal frågor som skulle underlätta fastboende i skärgården:

- Dämpa utvecklingen av taxeringsvärdena i vissa områden.
- Få möjlighet att i vissa zoner reglera boendeformer genom plan- och bygglagen.
- Ändring av lagen när det gäller tredimensionell fastighetsindelning (3 D).
- Driva på så att vistelsebegreppet utreds, dvs. frågan om var personer som vistas stora delar av året i sitt fritidshus är mantalsskrivna och betalar skatt.
- Förbättra möjligheterna att resa och att transportera gods i skärgårdarna.
- Finna samordnade lösningar för att behålla ö-skolorna.

Det är inte enbart ett lokalt intresse utan även ett starkt riksintresse att de stora och unika svenska skärgårdsområdena hålls levande. Det handlar om rimliga

Fel! Okänt namn på

villkor för näringsverksamhet och boende för skärgårdsbefolkningen men också om att tillvarata den unika miljön för turism och rekreation. Dessa båda intressen torde dessutom i långa stycken vara samverkande.

Kristdemokraterna har under åren motionerat om en mer sammanhållen skärgårdspolitik och i några avseenden har förslagen lett till riksdagsbeslut och vidtagna åtgärder. Den utredning som sett över jordförvärvslagen gällande såväl boende- som sysselsättningsfrågor vid fastighetsöverlåtelser har dock inte presenterat några förslag som gynnar en levande skärgård. För stora delar av skärgårdsbefolkningen är fastighetsbeskattningens villkor och dess koppling till förmögenhetsvärdet helt avgörande frågor. De regionala miljö- och hushållningsprogrammen pekar på att taxeringsvärdena och fastighets-skatten är ett betydande problem för de människor som har sin försörjning i de traditionella skärgårdsnäringarna. Orimligt höga taxeringsvärden leder i många fall till att en sedan generationer bofast befolkning tvingas bort till förmån för penningstarka fastighetsspekulanter. Det är oacceptabelt att ta ut en skatt på imaginära värden där fastighetens pris bestäms av opåverkbara faktorer.

Regeringens lappande och lagande när det gäller frågan om fastighetsskatten visar på ett tillkortakommande när det gäller att se till helheten och inte minst budskapet som det ger till unga familjer som planerar sitt framtida boende. Möjligheten att bo och verka i skärgården under hela året måste stärkas. Idag kan inte kommunerna säkerställa att områden som planeras för året-runtbostäder verkligen blir områden för helårsboende. En möjlighet vore att det i plan- och bygglagen ges möjlighet att skilja på helårsboende och fritidsboende som två olika funktioner och att kommunerna kan reglera det i sin planering, exempelvis i en detaljplan.

I dagens plan- och bygglag finns inte den möjligheten. Kommittén för översyn av plan- och byggregler bör i sitt fortsatta arbete ha med detta genom att regeringen även ger dem detta uppdrag i ett tilläggsdirektiv. Ett exempel från en västsvensk kommun visar att trots kommunens viljeinriktning att sälja tomter till ett fördelaktigt pris till fastboende fungerar detta inte i realiteten eftersom lagen inte tillåter bindande avtal. Detta har föranlett andra kommuner att ta ytterligare krafttag för att markera vikten av att hus i planerade bostadsområden går till åretomboende. Ett försök görs med att sätta höga vitesbelopp som säkerhet mot försäljning till fritidsboende.

Ett annat exempel som förtjänar uppmärksamhet är förslaget om frivillig boplikt. Idén bygger på frivillighet. Det är fastighetsägaren själv som avgör om fastigheten skall avsättas för helårsboende och beläggas med boplikt. Boplikten är bindande och följer fastigheten till kommande ägare.

Fastigheter med boplikt skall taxeras för sig. Vid arv skall arvingarna kunna nyttja fastigheten som fritidshus. Då fastigheten säljs skall den återgå till helårsbruk.

Brott mot boplikten skall beläggas med kännbara sanktioner. Det skall vara olönsamt att fuska.

Våra nordiska grannkommuner i kust- och skärgårdslandskapen har svårt att förstå den svenska politiken, som innebär att stå helt handfallen och med öppna ögon passivt åse en utveckling som hotar stora delar av den svenska

Fel! Okänt namn på

kust- och skärgårdskulturen, både genom den orimliga omvandlingen och fastighetsskatten.

EU har också i en särskild rapport, Ruralchange, som gått ut till alla medlemsländer, påvisat behovet av en sådan laglig möjlighet att skydda lokala bostadsmarknader mot att brytas ned av penningstarka fritidshusspekulanter. Görs inget drastiskt, menar man i utredningen, kommer lokalbefolkningen inte bara i den svenska skärgården utan på många andra attraktiva fritidsorter att tvingas ut ur sina samhällen.

Speciellt gäller detta människor som lever i livsformer knutna till areella näringar, det vill säga fiskare och bönder. För vår del i Sverige handlar det om existensen för de människor som med sina liv skall förverkliga de miljö- och hushållningsmässiga mål för skärgården som riksdagen beslutat om.

Det är ett känt kristdemokratiskt krav att fastighetsskatten skall avvecklas. I stället bör kommunerna ges möjlighet att ta ut en avgift som täcker kostnaderna för gatuunderhåll, brandförsvar och annan kommunal service kopplad till fastigheten.

Det finns anledning att fästa uppmärksamhet på några tidigare framförda krav kring skärgårdsbefolkningens villkor. Näringsutskottets betänkande från februari 1999 visar att frågan om en samlad skärgårdspolitik har bollats mellan olika utredningar och hanterats av såväl Glesbygdverket som regeringen utan att leda till konkreta förslag. Detta förhållande pekar på behovet av ett samlat grepp där en tydlig aktör också agerar som en sammanhållande kraft. När det saknas en tydlig statlig samordning leder det till stora bekymmer i skärgårdsområdena, bl.a. i form av förlorade arbetstillfällen.

Socialtjänstens vistelsebegrepp när det gäller rätten till hemtjänst fungerar bra utom när det gäller förhållandet semesterkommunernas ansvar gentemot hemkommunernas ansvar. Den ”sociala dumpning” som förekommer när vissa hemkommuner uppmanar sina vårdtagare att först resa iväg till semesterkommunen och vid ankomsten ansöka om bistånd är i högsta grad ovärdigt. Tyvärr är det inte ovanligt utan i vissa fall satt i system av ekonomiska skäl. Förlorarna är främst vårdtagarna, men även sommarkommunernas hemtjänstpersonal som utsätts för oplanerade vårdinsatser. Enligt socialutskottets betänkande 2003/04:SoU4 förutsätts att regeringen noga följer utvecklingen på området och vidtar de åtgärder som kan vara påkallade och förutsätter att regeringen vid behov återkommer till riksdagen. Det är dags för regeringen att agera så att vårdtagare inte utsätts för den ”sociala dumpning” som beskrevs ovan. Semesterkommunerna måste ha rimliga villkor och möjligheten att upprätta ekonomiska avtal med hemkommunerna skall vara ett led i en planerad sommarvistelse för personer med beviljat bistånd.

Levande skärgårdssamhällen förutsätter också att de boendes hälsa och tillgång till social service beaktas. Det måste vara möjligt för barnfamiljer och äldre att bo i skärgården med tillgång till barnomsorg, skola samt vård- och omsorgsinsatser. Valfärdspolitiken måste utgå från individens och familjens behov och inte från geografien. Den moderna informationstekniken öppnar många nya möjligheter till försörjning och ger också möjlighet att utveckla och behålla de för svenska skärgårdar viktiga statliga verksamheterna.

Fel! Okänt namn på

Det är positivt att Glesbygdverket medverkat till ett vidgat skärgårdsbegrepp. Det är nu ytterst angeläget att Sverige verkar för att dessa begrepp också får genomslag inom EU och leder till att EU:s strukturfonder på ett effektivare sätt än hittills kan medverka till en utveckling av skärgårdsnäringsarna. Glesbygdverkets nationella skärgårdsforum är betydelsefullt för att samordna de statliga myndigheternas insatser i skärgården.

I utvecklingen av en levande skärgård har kommunikationsfrågorna en avgörande betydelse. Även på detta område är samordningsbehovet påtagligt mellan olika slags transporter. Skärgårdstrafiken måste värnas och utvecklas för att möjliggöra kvarboende och stimulera näringsverksamheten i området. Det måste också skapas förutsättningar för människor att bo i skärgården men arbeta på fastlandet. Färjetrafiken är livsavgörande för de boende på öarna och därför måste reglerna och deras tillämpning vara enhetliga och tydliga. Det bör åligga Vägverket och Glesbygdverket att ta ett samlat grepp på regelverket samt klargöra statens ansvar för färjetrafiken i skärgårdarna.

Utredningen Enskild eller allmän väg (SOU 2001:67) saknade tyvärr tydliga trafikpolitiska mål. Utredningsdirektiven borde ha utgått från att trafik på land och till sjöss skall likställas och att trafik till sjöss är att betrakta som kollektivtrafik. Ett tydligare stöd bör ges till integrerade trafiklösningar. Det finns starka skäl att samordna trafikbehoven för småöarna med få boende. Utredningens allmänna formuleringar om förhandlingar mellan centrala och regionala trafikhuvudmän ger inte tillräckliga incitament för att finna lokala lösningar på öarnas trafikproblem. Det finns exempel på en rad andra skärgårdsfrågor av stor vikt, främst för den bosatta och yrkesverksamma befolkningen.

Man bör även utvärdera möjligheterna till att avskaffa fastighetsskatten helt. Genom denna reform skulle flera av de ovan nämnda problemen lösas. Istället för fastighetsskatt bör kommunerna få möjlighet att införa en avgift baserad på kommunens självkostnader om maximalt 2 600 kronor per år för småhus och maximalt 800 kronor per lägenhet.

Stockholm den 29 september 2005

Rosita Runegrund (kd)

Lars Gustafsson (kd)